

**THE BOOK WAS
DRENCHED**

Noise Book

ನೂರು ಪುಟಾಣಿ

ಜಿ. ಪಿ. ರಾಜರತ್ನಂ

‘ ಶಾಕ್ಯಮಂಟಪ ’
ಮಲ್ಲೇಶ್ವರ, ಬೆಂಗಳೂರು

೧೯೪೦

UNIVERSAL
LIBRARY

OU_198639

UNIVERSAL
LIBRARY

ನೂರು ಪುಟಾಣಿ

ಜಿ ಪಿ ರಾಜರತ್ನಂ
'ಶಾಕ್ಯಮಂಟಪ', ಮಲ್ಲೇಶ್ವರ, ಬೆಂಗಳೂರು

[ಎಲ್ಲ ಹಕ್ಕುಗಳನ್ನು ಕಾದಿರಿಸಿದೆ]

ಬಿ. ಬಿ. ಡಿ. ಕವರ್ ಪ್ರೆಸ್, ಅರಣಿಹೇಟಿ, ಬೆಂಗಳೂರು ಸಿಟಿ.

೧೯೪೦

[ನಾಲ್ಕು ಅಣೆ

“ ವಿಗಡ ವಿಕ್ರಮರಾಯ ”

“ ವಿಜಯ ನಾರಸಿಂಹ ”, “ ಬಿರುದಂತೆಂಬರ ಗಂಡ ”

“ ಮಂತ್ರಶಕ್ತಿ ”, “ ಸುಗುಣ ಗಂಭೀರ ”, “ ಬೆಟ್ಟದರಸು ”

ಮುಂತಾದ ಹಲವಾರು ನಾಟಕಗಳನ್ನೂ

“ ಸಂಸಪದಂ ”

“ ಈಶಪ್ರಕೋಪನಂ ”, “ ನರಕ ದುರ್ಯೋಧನೀಯಂ ”, “ ಅಚ್ಚಂಬಶತಕಂ ”

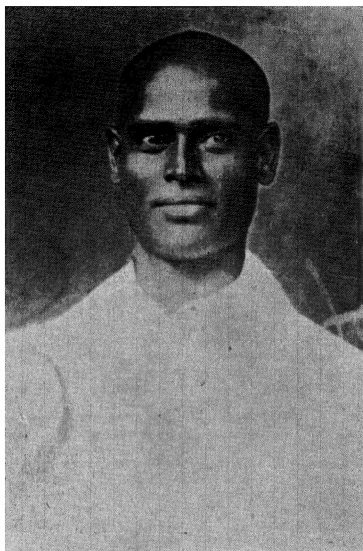
ಮುಂತಾದ ಹಲವಾರು ಕಾವ್ಯಗಳನ್ನೂ

ರಚಿಸಿದ

ಅಸ್ತಂಗತ “ ಸಂಸ ” ಅವರಿಗೆ

ಅವರ ನೆನಪಿಗೆ

ಅರ್ಪಣೆ

ಅಸ್ತಂಗತ ' ಸಂಸ '

ಬಿನ್ನಹ

ಪುರಂದರ ದಾಸರು ಒಂದು ದಿನ ಎಂದಿನಂತೆ ಹರಿನಾಮ ಕೀರ್ತನೆ ಮಾಡುತ್ತ ಭಿಕ್ಷೆಗೆ ಹೊರಟರಂತೆ ದಿನವೆಲ್ಲ ತಿರುಗಿದರು ಭಿಕ್ಷೆ ಹುಟ್ಟಿ ಲಿಲ್ಲವಂತೆ. ಬರಿಗೈಯಲ್ಲಿ ಮನೆಗೆ ಬಂದರಂತೆ ತನಗೆ ಹೊರಗೆ ಭಿಕ್ಷೆ ದೊರಕದಿದ್ದರೂ ತಾನು ದೇವರಿಗೆ ಭಿಕ್ಷೆ ಸಲ್ಲಿಸದಿರುವಂತಿಲ್ಲವಲ್ಲ ಆಗ ದಾಸರು ದೇವರೊಡನೆ ಹೀಗೆ ಸರಸವಾಡಿದರಂತೆ:

ಆರು ಬದುಕಿದರಯ್ಯ ಹರಿ ನಿನ್ನ ನಂಬಿ
ತೋರು ಈ ಜಗದೊಳಗೆ ಒಬ್ಬರನು ಕಾಣೆ

ಕಲಹಬಾರದ ಹಾಗೆ ಕರ್ಣನನು ನೀ ಕೊಂದೆ
ಸುಲಭವಲಿ ಕಾರವನ ಮನೆಯ ಮುರಿದೆ
ನೆಲನ ಬೇಡುತ ಪೋಗಿ ಬಲಿಯ ತನುವನು ತುಳಿದೆ
ಮೊಲೆಯನುಡಿಸಲು ಬಂದ ಪೂತನಿಯ ಕೊಂದೆ

ತಿರಿದುಂಬ ದಾಸರ ಕೈಲಿ ಕವ್ವನ ಕೊಂಬೆ
ಗರುಡವಾಹನ ನಿನ್ನ ಚರಿಯವರಿಯೆ
ದೊರೆ ಪುರಂದರ ವಿರಲ ನಿನ್ನ ನಂಬಿದರೆ
ತಿರುಪೆಯು ಹುಟ್ಟಿಲೊಲ್ಲದು ಕೇಳೊ ಹರಿಯೆ

ಇನ್ನೊಮ್ಮೆ ಒಬ್ಬ ಆಷಾಢಭೂತಿಯ ಬೂಟಾಟಿಕೆಯನ್ನು ಕಂಡು ಹೀಗೆಂದರಂತೆ:

ಕಂಚುಗಾರರ ಬಿಡಾರದಂದದಲಿ
ಕಂಚು ಹಿತ್ತಾಳೆ ಪ್ರತಿಮೆ ನೆರಹಿ
ಮಿಂಚಲೆನುತ ಬಹು ಜ್ಯೋತಿಗಳನೆ ಹಚ್ಚಿ
ವಂಚನೆಯಲಿ ಘನ ಪೂಜೆಮಾಡುವುದು

ಉದರ ವೈರಾಗ್ಯವಿದು ನಮ್ಮ
ಪದುಮನಾಭನಲಿ ಲೇಶ ಭಕುತಿಯಿಲ್ಲ

ಇನ್ನೊಂದು ಸಲ 'ಶಿವೋಹಂ ಶಿವೋಹಂ' ಎನ್ನುತ್ತಿದ್ದವನನ್ನು ಹೀಗೆ ಚೇಷ್ಟೆ ಮಾಡಿದರಂತೆ:

ಶಿವ ನೀ ಹೇಗಾದ್ಯೂ ತಾಯಿಗಂಡ ಹರ ನೀ ಹೇಗಾದ್ಯೂ
 ಶಿವ ನೀನಾದರೆ ಶಿವನರ್ಥಾಂಗಿಗೆ ಧನನಾಗಬೇಕಲ್ಲೊ |
 ಅವಿವೇಕಿ ಮೂಢ ||

ಗಂಗೆಯ ಶಿರದಲ್ಲಿ ಧರಿಸಿದ ನಮ್ಮ ಶಿವ
 ಕುಂಭವ ಹೊರದೇ ಬಡಕೊಂಬೆ ಖೋಡಿ
 ಕಾಳಕೂಟಿ ವಿಷ ಧರಿಸಿದ ನಮ್ಮ ಶಿವ
 ಚೀಳು ಕಡಿದರೆ ಹೊಡಕೊಂಬೆ ಖೋಡಿ

ಹೀಗೆಯೇ ಅನೇಕ ದಾಸರು ಅನೇಕ ಸಂದರ್ಭಗಳಲ್ಲಿ ಆಯಾ ಸನ್ನಿವೇಶ
 ಗಳಿಂದ ಪ್ರೇರಿತರಾಗಿ ಅಲ್ಲಲ್ಲಿಗೆ ಯುಕ್ತವಾದ ಮಾತುಗಳನ್ನು ತಮ್ಮ
 ಪದಗಳಲ್ಲಿ ಆಡಿದ್ದಾರೆ ಇವುಗಳು ದೀರ್ಘಾಲೋಚನೆಯಿಂದ ಹೊಸದ
 ಸರ್ಗ ಆಶ್ವಾಸ ಬಂಧಗಳ ಕೃತಿಗಳಲ್ಲ. ಆಯಾ ಸಮಯಸ್ಫೂರ್ತಿಯಿಂದ
 ಸೃಷ್ಟಿಯಾದುವು. ಪ್ರತಿಯೊಂದೂ ಒಂದೊಂದು ' ಬಿಡಿ ಪದ್ಯ '.

ನಮ್ಮ ಶಿವಶರಣರ ವಚನಗಳಾದರೂ ಈ ಜಾತಿಯವೆ, ಇವು
 ಗಳಂತೇ ಸೃಷ್ಟಿಯಾದವೆ. ನಮ್ಮ ಬಸವಣ್ಣ ನವರ ಕೆಲವು ವಚನ ನೋಡಿ :

ಕಿಚ್ಚು ದೈವನೆಂದು ಹವಿಯನಿಕ್ಕುವ ಹಾರುವರ ಮನೆಯಲು
 ಕಿಚ್ಚೆದ್ದು ಸುಡುವಾಗ ಬಚ್ಚಲನೀರ ಬೀದಿಯ ದೂಳನ ಹೊಯ್ದು
 ಬೊಬ್ಬಿಟ್ಟೆಲ್ಲರ ಕರೆವರಯ್ಯ. ಕೂಡಲಸಂಗಮದೇವ, ವಂದನೆಯ
 ಮರೆತು ನಂದಿಸುತಿರ್ದರಯ್ಯಾ.

ಹಬ್ಬಕ್ಕೆ ತಂದ ಹರಕೆಯ ಕುರಿ ತೋರಣಕ್ಕೆ ತಂದ ತಳಿರ
 ಮೇಯಿತ್ತು. ಕೊಂದಹರೆಂಬುದನರಿಯದೆ, ಬೆಂದೊಡಲ ಹೊರೆವುತ್ತು
 ಲಿದೆ. ಅಂದಂದೆ ಹುಟ್ಟಿತ್ತು, ಅಂದಂದೆ ಹೊಂದಿತ್ತು, ಕೊಂದವರುಳಿ
 ದರೆ ಕೂಡಲಸಂಗಮದೇವಾ.

ಹಾದರಕ್ಕೆ ಹೋದರೆ ಕಳ್ಳ ದಮ್ಮನಾಯಿತ್ತು. ಹಾಳು ಗೋಡೆಗೆ
 ಹೋದರೆ ಚೀಳೂರಿತ್ತು. ಅಬ್ಬರವ ಕೇಳಿ ತಳವಾರನುಟ್ಟಿ ಸೀರೆಯ
 ಸುಲಿದ. ನಾಚಿ ಹೋದರೆ ಮನೆಯ ಗಂಡ ಬೆನ್ನ ಬಾರನೆತ್ತಿದ.
 ಅರಸು ಕೂಡಲಸಂಗಮದೇವ ದಂಡವ ಕೊಂಡ.

ಮಾತಿನ ಮಾತಿಗೆ ನಿನ್ನ ಕೊಂದಾರೆಂದು, ಎಲೆ ಹೋತೇ,
 ಅಳು ಕಂಡೆಯಾ. ವೇದವನೋದಿದವರ ಮುಂದೆ, ಅಳು ಕಂಡೆಯಾ,

ಹೋತೆ. ಶಾಸ್ತ್ರವ ಕೇಳಿದವರ ಮುಂದೆ, ಅಳು ಕಂಡೆಯಾ.

ನೀನತ್ತದಕ್ಕೆ ತಕ್ಕದ ಮಾಡುವ ಕೂಡಲಸಂಗಮದೇವ.

ಈ ವಚನಗಳನ್ನಾಗಲಿ, ಇತರ ಶಿವಶರಣರ ಯಾವ ವಚನಗಳನ್ನಾಗಲಿ, ಸಮಾಜಕ್ಕೆ ಹೇಳಿದ ವಚನದಿಂದ ಹಿಡಿದು ಅನುಭವದ ವಚನದವರೆಗೆ ಯಾವುದೇ ಆಗಲಿ ಓದಿದರೆ—ಆ ವಚನ ಉದ್ಭವಿಸಿದ ಸನ್ನಿವೇಶವನ್ನು ಕಲ್ಪಿಸುವುದು ಕಷ್ಟವಾಗದು. ಇಲ್ಲಿ ಕೂಡ ಪ್ರತಿ ವಚನವೂ ಬಿಡಿ ಬಿಡಿ, ತನ್ನಲ್ಲಿ ತಾನು ಪೂರ್ಣವಾಗಿದೆ

ಅಂದು ಕಾಮನ ಹರನು ಕೊಂದನೆಂಬುದು ಹುಸಿ

ಇಂದುವದನೆಯರ ಕಡೆಗಣ್ಣು ನೋಟದಲಿ

ನಿಂದಿಹನು ಸ್ಮರನು ಸರ್ವಜ್ಞ

ಬಂಧುಬಳಗವು ಕೂಡಿ ಹೊಂದಿ ಜೋಗುಳ ಹಾಡಿ

ಹಿಂದೆ ಸತ್ತವರ ಹೆಸರಿಟ್ಟು ಗುಗ್ಗುರಿಯ

ತಂದು ತೂಗುವರು ಸರ್ವಜ್ಞ

ಒಂದಾಡ ತಿಂಬಾತ ಹೊಂದಿದಡೆ ಸ್ವರ್ಗವನು

ಎಂದೆಂದು ಅಜನ ಕಡಿತಿಂಬ ಕಟಿಗ ತಾ

ನಿಂದ್ರನೇಕಾಗ ಸರ್ವಜ್ಞ

ಅಳು ಸೂಳೆ ನಾಯಿ ಕೋಳಿ ಜೋಯಿಸ ವೈದ್ಯ

ಗೂಳಿಯೂ ತಗರು—ಪ್ರತಿರೂಪ ಕಂಡೊಡನೆ

ಕಾಳೆಗವು ಎಂದ ಸರ್ವಜ್ಞ

ಎಂಬ ಮೊದಲಾದ ಸರ್ವಜ್ಞನ ವಚನಗಳಾದರೂ ಬಿಡಿ ಬಿಡಿಯಾದವು, ಸ್ವಯಂಪೂರ್ಣವಾದವು ನಮ್ಮ ಜನಪದ ಸಾಹಿತ್ಯ, ಹಳ್ಳಿಯ ಪದಗಳು, ಕೂಡ ಇಂಥವೆ. ಸೋಮೇಶ್ವರ ಶತಕ, ವಂಪಾಶತಕ, ರತ್ನಾಕರ ಶತಕ ಮೊದಲಾದ ಹಲವು ಶತಕಗಳಾದರೂ ಬಿಡಿ ಬಿಡಿ ವೃತ್ತಗಳ ಮಾಲೆಗಳೆ. ಸುಗುಣರತ್ನಕರಂಡಾ, ಚೂಡಾರತ್ನಾ, ಕನ್ನಡಜಾಣಾ ಮುಂತಾದ ಅಂಕಿತಗಳಲ್ಲಿ ದೊರಕುವ ಕಂದಗಳಾದರೂ ಈ ಗುಂಪಿಗೆ ಸೇರಿದವೆ. ನಮ್ಮ ಬ್ರಹ್ಮಶಿವನ 'ಸಮಯ ಪರೀಕ್ಷೆ' ಆಶ್ವಾಸಬಂಧದ ಕಾವ್ಯವಾದರೂ ಅದರೊಳಗಣ ಹಲವು ಪದ್ಯಗಳು ಸ್ವತಂತ್ರವಾಗಿ ಇರಬಲ್ಲವು. ಒಂದೆರಡು ಉದಾಹರಣೆ ನೋಡಿ :

ಬಗೆವೊಡದೇನಾನುಂ ಬಾ
 ಟ್ತಿಗಲ್ಲವೆನಿಸರಳಿಗೊಲ್ಲ ಪೊಡೆಮಡುವವನಾ
 ಚಿಗುರುಂ ಪೂವುಂ ಕಾಯುಂ
 ಸೊಗಯಿಪ ಮಾವಿಂಗೆ ಪುಣಿಸೆಗೆಱಿಗಲ್ಲೇಡಾ

ಮರುಳರಸಂಗೆ ಮಲ್ಲಿಗೆಯ ಮೂಲೆಯ ಜಾದಿಯ ಕಂಪನಾಳ್ ಸುಂ
 ದರ ಕುಸುಮಂಗಳಂ ಕುಡದ ಕಾರಣಮಾವುದೊ ಬನ್ನಿ ಯೆರ್ಕ್ಕೆಯು
 ತ್ತರಣೆಯ ಜಿಲ್ಲವತ್ತದ ತೊಳಂಚಿಯ ಪತ್ರೆಯನೊಂದಿಸಿತ್ತು ಚಿ
 ಚ್ಚರಮಮರತ್ವನುಂ ಪಡೆದೆನೆಂಬರದರ್ಕೆ ನಿಮಿತ್ತಮಾವುದೋ

ಒರ್ಮಾನಂಗಱಿಸಿವಾವಿಂ
 ಗೊರ್ಮೆಯುಮೆಱಿಗುತ್ತ ಮರದೆ ಕೊಡವಾಲ್ಲಱಿಸಿವೊಂ
 ದೆರ್ಮೆಗೆಱಿದೊಡೆ ಪಶುವಿಂ
 ನೂರ್ಮಡಿ ಫಲಮೀವುದದಜಾನೆಱಿಗುಗೆ ಭಕ್ತಂ
 ಒಡಲೆರ್ವಾರಗಮನಿತ್ತಂ
 ಗಡ ಕಾಂತೆಗೆ ಶಂಭು ಶಂಭುಗಂ ಕೊಟ್ಟಿಳ್ ತ
 ನ್ನೊಡಲೆರ್ವಾರಗಮನಗಸುತೆ
 ಗಡ ಮಿಕ್ಕರಡರೆಯನಾರ್ಗಿ ಕೊಟ್ಟರೊ ಪೇಜಾಂ
 ಇದು ಯುಕ್ತಮಪ್ಪುದಲ್ಲೆ
 ನ್ನದೋತಿ ತಲೆಮೇಲೆ ಬೀಳಿ ಬೋಳಿಸರಾ ಅಂ
 ದದ ಬುದ್ಧಿಮಂತರಂತದು
 ತುದಿಮೂಗಿನ ಮೇಲೆ ಬೀಳೊಡದನೇಗೆಯ್ವರ್

ನಮ್ಮ ಕನ್ನಡ ಕಾವ್ಯಗಳ ಆರಂಭದಲ್ಲಿ ಬರುವ ಅನೇಕ ಪದ್ಯಗಳೂ
 ಈ ಬಿಡಿ ಬಿಡಿ ಜಾತಿಗೆ ಸೇರಿದುವೆ ಅವುಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ಆಯಾ ಕವಿಗಳೆ
 ಬರೆದರೆಂದು ಸ್ವೀಕರಿಸುವುದು ಅಷ್ಟು ಸರಿಯಾಗಿ ಕಾಣುವುದಿಲ್ಲ ಕವಿಗಳು
 ಬರೆದುದೂ ಹಲವು ಉಂಟು. ಅದರ ಜೊತೆಗೆ ಕವಿಯನ್ನು ಕುರಿತು
 ಅಭಿಮಾನಿಗಳು ಆಡಿದ ಹಲವು ಬಿಡಿಮಾತುಗಳೂ ಸೇರಿಕೊಂಡಿರುವುದೂ
 ಉಂಟು. ಉದಾಹರಣೆಗೆ ವೊನ್ನನ ಶಾಂತಿಪುರಾಣದಲ್ಲಿ ಈ ಒಂದು
 ಪದ್ಯ ಸಿಕ್ಕುತ್ತದೆ:

ಸಂದ ಗತಪ್ರತ್ಯಾಗತ
 ನೊಂದೀ ಕೃತಿಯೊಂದಿವಕ್ಕೆ ಗೆಲ್ಲುಂ ನೀಂ ಪೇ

ಛೊಂದೆರಡು ಮುಕ್ತಕಂ ಪೆಟ

ರೊಂದೊಂದಧ್ವಾನಮೇಂ ಕುರುಳ್ಳ ಸವಣಾ

ಈ ಪದ್ಯದಿಂದ ಎರಡು ವಿಷಯ ತಿಳಿಯುತ್ತದೆ: ಒಂದು, ಕವಿಯ ಕಾವ್ಯದಲ್ಲಿ ಇತರರ ಪದ್ಯಗಳೂ ನೇರಿಕೊಂಡಿವೆಯೆಂಬುದು; ಎರಡನೆ ಯದು, ಇಲ್ಲಿ ನಮಗೆ ಪ್ರಕೃತವಾದುದು, ನಮ್ಮ ಮಹಾ ಕವಿಗಳು ಕೂಡ 'ಮುಕ್ತಕ'ಗಳನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದರೆಂಬುದು.

'ಮುಕ್ತಕ' ಎಂಬ ಹೆಸರಾಗಲಿ, 'ಮುಕ್ತಕ'ವೆಂಬ ಸಾಹಿತ್ಯ ವಾಗಲಿ, ಸಂಸ್ಕೃತ ಬಲ್ಲವರಿಗೇನೂ ಹೊಸದಲ್ಲ ಸಂಸ್ಕೃತ ಅಷ್ಟು ಪರಿಚಯವಲ್ಲದಿದ್ದರೂ, ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿ ಶ್ರೀಮಾನ್ ತೀ ಸಂ ಶ್ರೀಕಂಠಯ್ಯ ನವರ 'ಒಲುಮೆ' ಕವನಸಂಗ್ರಹವನ್ನು ತಿಳಿದವರಿಗಾದರೂ 'ಮುಕ್ತಕ' ಹೊಸದಲ್ಲ. ಆ ವುಸ್ತುಕದ ಮುನ್ನುಡಿಯ ಮೂರು ಮಾತುಗಳನ್ನು ಇಲ್ಲಿ ಕೊಡುವುದು ಅವ್ಯಕ್ತವಾಗಲಾರದು:

“ ಈ ಬಿಡಿಸದ್ಯಗಳಲ್ಲಿ — 'ಮುಕ್ತಕ'ಗಳಲ್ಲಿ — ಒಂದೊಂದೂ ಪೂರ್ಣಕಾವ್ಯ ಅವಕಾಶವು ಇಷ್ಟು ಕೆರಿದಾಗಿದ್ದರೂ ಅದು ಒಂದು ಸಮಗ್ರಭಾವವನ್ನು ಚಿತ್ರಿಸುತ್ತದೆ ಅದರ ಸವಿಯನ್ನೆಲ್ಲಾ ಅಸ್ವಾದಿಸ ಬೇಕಾದರ, ಕವಿಯ ಕಲ್ಪನೆಯೊಂದಿಗೆ ನಮ್ಮ ಕಲ್ಪನೆಯನ್ನೂ ಹಾರ ಬಿಟ್ಟು, ಚಿತ್ರದ ಸುತ್ತಲೂ ಒಂದು ಉಚಿತವಾದ ಅವರಣವನ್ನು ರಚಿಸಿ ಕೊಂಡು, ಅದರ ಪ್ರಭವವನ್ನು ಕವಿಯ ಮಾತುಗಳ ಮೇಲೆ ಬೀರ ಬೇಕು. ಆಗ ನಮಗೆ ಈ 'ದಂತದ ಮೇಲಿನ ಚಿತ್ರಗಲಸ'ದ ಅಪೂರ್ವ ಸತ್ತ್ವವು ಮಂದಟ್ಟಾಗುತ್ತದೆ; ಅಮರುಕನಂಥ ಕವಿಗೆ ಸಂಸ್ಕೃತ ಸಾಹಿತ್ಯದಲ್ಲಿರುವ ಪ್ರಶಸ್ತಿ* ಅರ್ಥವಾಗುತ್ತದೆ”.

ಹೀಗೆ, ಒಂದೇ ಪದ್ಯದಲ್ಲಿ ಮುಗಿದು ಪೂರ್ಣವಾದುದಕ್ಕೆ 'ಮುಕ್ತಕ'ವೆಂದೂ, ಒಂದಕ್ಕಿಂತ ಹೆಚ್ಚಾದ ಪದ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಮುಗಿದರೆ ಅವಕ್ಕೆ 'ಕುಳಕ', 'ಮಾಲಿ' ಎಂದೂ ಮೊದಲಾಗಿ ಹೆಸರಿಡುವಂತೆ. ಆದರೆ ಒಂದೇ ಪದ್ಯದಲ್ಲಾಗಲಿ, ಹಲವು ಪದ್ಯಗಳಲ್ಲಾಗಲಿ—ಸರ್ಗ ಅಶ್ವಾಸಬಂಧಗಳಿಲ್ಲದೆ—ಮುಗಿದರೆ ಅದನ್ನು ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ “ಚಾಟು”

* 'ಅಮರುಕ ಕನೇರೇಕ: ಶೋಕ: ಪ್ರಬಂಧಶತಾಯತೇ'

ಎನ್ನುವರಂತೆ, ಸಂಸ್ಕೃತದಲ್ಲಿ. ಈ ಜಾತಿಯ ಸಾಹಿತ್ಯ ಸಂಸ್ಕೃತ ಒಂದಕ್ಕೇ ವಿಸ್ತರಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿಲ್ಲ; ಗ್ರೀಕ್, ಲ್ಯಾಟಿನ್, ಇಂಗ್ಲಿಷ್, ಜರ್ಮನ್, ಫ್ರೆಂಚ್ ಮುಂತಾದ ಅನ್ಯಭಾಷೆಗಳಲ್ಲೂ ಸಿಕ್ಕುತ್ತದೆ. ಅದನ್ನು ಅವರು 'ಎಸಿಗ್ರಂ' ಎನ್ನುವರಂತೆ. ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿ ಕೂಡ, ಹಿಂದೆ ಇಂಥವು ಇರಲಿಲ್ಲವೆಂದಲ್ಲ; ಅವಕ್ಕೆ ನಮ್ಮವರು ಒಂದು ವಿಶಿಷ್ಟವಾದ ಹೆಸರು ಕೊಡಲಿಲ್ಲ, ಅಷ್ಟೆ. ಈಗಿನ ಹೊಸ ಸಾಹಿತ್ಯದಲ್ಲಾದರೂ ಈ ಜಾತಿಯಿಲ್ಲದೆ ಹೋಗಿಲ್ಲ; ಈಗಲಾದರೂ ಅದಕ್ಕೊಂದು ಹೆಸರು ಇಟ್ಟು ಕರೆದಿಲ್ಲ, ಅಷ್ಟೆ.

ಈ ಪುಸ್ತಕದಲ್ಲಿ 'ಚಾಟು', 'ಎಸಿಗ್ರಂ' ಜಾತಿಯ ಒಂದು ನೂರು 'ಮುಕ್ತಕ'ಗಳು ಇವೆ. ಇದರ ಚಿಕ್ಕ ಮೂರ್ತಿಗಾಗಿ ನಾನು ಇದನ್ನು 'ಪುಟಾಣಿ' ಎಂದು ಕರೆದಿದ್ದೇನೆ. ಚಾಟುವಿಗೆ ಇಂಥದೇ ಭಾವ, ಇಂಥದೇ ರಸ ಇರಬೇಕೆಂಬ ಕಟ್ಟಿಲ್ಲ. ಸ್ವರೂಪ ಸಣ್ಣದಾಗಿರಬೇಕು, ಹೇಳುವ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಚಮತ್ಕಾರವಿರಬೇಕು, ಧ್ವನಿ ತುಂಬಿರಬೇಕು, ಇಷ್ಟೆ. ಸಂಸ್ಕೃತದಲ್ಲಿನ ಶೃಂಗಾರಯುತವಾದವುಗಳನ್ನು 'ಒಲವು' ಸಂಗ್ರಹದಲ್ಲಿ ಓದಿ ಆನಂದಪಡಬೇಕು; ಇತರ ರಸಗಳ ಹಲವು ಮಾದರಿಗಳನ್ನು ಇಲ್ಲಿ ಕಾಣಬಹುದು; ಕನ್ನಡದ ಕೆಲವನ್ನೂ ಅನ್ಯಭಾಷೆಗಳಿಂದ ತಂದ ಹಲವನ್ನೂ ಇಲ್ಲಿ ಪಡೆಯಬಹುದು. ಕಡೆಯಲ್ಲಿ ನನ್ನವೇ ಕೆಲವನ್ನು ಇಲ್ಲಿ ಕೂಡಿಸಿದ್ದರೆ, ಅವು ಮಿಕ್ಕವುಗಳ ಸಮಕ್ಕೆ ಎದ್ದು ನಿಲ್ಲುವುವು ಎಂಬ ಭಾವನೆಯಿಂದಲ್ಲ; ಸ್ನೇಹಿತರು ಕೆಲವರು ಸಂತೋಷಗೊಂಡಿರುವ ಅವುಗಳಿಂದ ಇನ್ನೂ ಹತ್ತು ಜನಕ್ಕೆ ಸಂತೋಷವಾದೀತೇನೋ ಎಂಬ ಆಸೆಯಿಂದ. ಈ ಆಸೆ ಇಲ್ಲಿಯ ಇಡೀ ನೂರು "ಪುಟಾಣಿ"ಗಳಿಗೂ ಅನ್ವಯಿಸುತ್ತದೆ. ಈ ಆಸೆ ನೆರವೇರಿದರೆ ನಾನು ಕೃತಾರ್ಥ.

'ಶಾಕ್ಯಮಂಟಪ'
ಮಲ್ಲೇಶ್ವರ, ಬೆಂಗಳೂರು. }

ಜಿ. ಪಿ. ರಾಜರತ್ನಂ

ನೂರು ಪುಟಾಣಿ

“ ಈ ಬಿಡಿಪದ್ಯಗಳಲ್ಲಿ—‘ ಮುಕ್ತಕ ’ಗಳಲ್ಲಿ—ಒಂದೊಂದೂ ಪೂರ್ಣಕಾವ್ಯ. ಅವಕಾಶವು ಇಷ್ಟು ಕಿರಿದಿದ್ದರೂ ಅದು ಒಂದು ಸಮಗ್ರಭಾವವನ್ನು ಚಿತ್ರಿಸುತ್ತದೆ. ಅದರ ಸವಿಯನ್ನೆಲ್ಲಾ ಆಸ್ವಾದಿಸಬೇಕಾದರೆ, ಕವಿಯ ಕಲ್ಪನೆಯೊಂದಿಗೆ ನಮ್ಮ ಕಲ್ಪನೆಯನ್ನೂ ಹಾರಬಿಟ್ಟು, ಚಿತ್ರದ ಸುತ್ತಲೂ ಒಂದು ಉಚಿತವಾದ ಆವರಣವನ್ನು ಕಲ್ಪಿಸಿಕೊಂಡು, ಅದರ ಪ್ರಭೆಯನ್ನು ಕವಿಯ ಮಾತುಗಳ ಮೇಲೆ ಬೀರಬೇಕು ”

—‘ ಒಲುಮೆ ’ಯ ಮುನ್ನುಡಿಯಿಂದ.

೧೫ನೆಯ ಪುಟಾಣಿಗೆ ಈ ವಿವರಣೆ ಅವಶ್ಯಕ: ಇದು ಸಂಕ್ಷಿಪ್ತಸುಂದರಕಾಂಡ.
೧. ನೆಲ. ೨. ನೀರು. ೩ ಬೆಂಕಿ. ೪: ಗಾಳಿ. ೫. ಆಕಾಶ.

ವಿವರ

ಪ್ರವೇಶ	ಪುಟಾಣಿ ೧—೪
ಸಂಸ್ಕೃತದಿಂದ	,, ೫—೨೧
ಕನ್ನಡ ಕವಿಗಳಿಂದ	,, ೨೨—೪೯
‘ Greek Anthology ’ ಇಂದ	,, ೫೦—೬೨
ಸಂಕೀರ್ಣ	,, ೬೩—೬೯
ನನ್ನವೇ ಕೆಲವು, ಹಳೆಯವು	,, ೭೦—೭೯
ನನ್ನವೇ ಕೆಲವು, ಹೊಸವು	,, ೮೦—೧೦೦

ಪ್ರವೇಶ

ಸಖನೆ ನಾಲ್ಕೊಗನೇ ! ನಿನಗೆ ಬಯಕೆ ತೀರುವನ್ನಕ
ಇತರ ಪಾಪಫಲಗಳನ್ನೆ ಹಣೆಯ ತುಂಬ ಬರೆ, ಬರೆ.
ಅರಸಿಕರಿಗೆ ಕವಿತೆಯೊರೆವ ಪಾಪಫಲವಿದೊಂದ—ಓ !
ಬರೆಯಬೇಡ, ಬರೆಯಬೇಡ, ಬರೆಯಬೇಡ, ಬೇಡವೋ !

೨

ಗೋಳುಮುಖದಿಂದಲ್ಲ
ಮುಕ್ತಿಯನು ಗೆಲುವುದು ವಿರಕ್ತಿ.
ಅಮರಪದಕಿದಿರಲ್ಲ
ಪರಿಹಾಸಕಥೆಯೊಳಾಸಕ್ತಿ.

೩

ದ್ರಾಕ್ಷೆಯ ಮುಖ ಸಪ್ತಗಾಗಿತ್ತು, ಮತ್ತಾ
ಸಕ್ಕರೆ ಕಲ್ಲಾಗೆ ಹೋಯ್ತು ;
ಕಂಡು ಸುಭಾಷಿತರಸವ, ಸಗ್ಗ ಕೆ ಸುಧೆ
ಹೆದರಿಕೊಂಡೋಡಿಯೆ ಹೋಯ್ತು.

— ಸಂಸ್ಕೃತದಿಂದ.

೪

ಅರ್ತ ಮಾಡ್ಕಂಡ್ ಇಂಗಲ್ ಇಂಗೆ
ಅನ್ನೋರ್ ಮಾತು ಗಂಗೆ !
ಅರ್ತ್ ಆಗಿದ್ದು ಸಿಕ್ದಂಗೆ ಅನ್ನಾದ್
ಚಂದ್ರನ್ ಮುಕ್ ಉಗಿದಂಗೆ !

— ನನ್ನದು.

ಸಂಸ್ಕೃತದಿಂದ

೫

ಏ ಗಣಪ ! ' ' ಏನಮ್ಮ ? ' ' ಏಕಳುವೆ ? ' ' ಕಿವಿಯೆಳೆವನೀ ಷಣ್ಮುಖ ' ' ಸ್ಕಂದ ! ಏಕೀ ಚೇಷ್ಟೆ ? ' ' ಅವನಿ ಮೊದಲೆನ್ನ ಕಂಗಳನೆಣಿಸಿದ. ' ' ಉಚಿತವಲ್ಲೇ ನಡತೆ ಗಜಮುಖನೆ ' ' ಮೊದಲೆನ್ನ ಮೂಗನಳೆದ. ' ' ಇದಕೇನು ತೋಚದೆಯೆ ನಸುನಕ್ಕ ಶಿವೆಯೆಮ್ಮ ಕಾವಾಡಲಿ.

೬

ಕತ್ತಿ ಕೇಳೈ ವಸ್ತ್ರಭಾರವ
ಹೊತ್ತು ಹೀನಾನ್ನಗಳ ತಿನಲೇ-
ಕತ್ತ ರಾಜಾಶ್ವಾವಸಧವನು
ಹತ್ತಿ ಸುಖದಲಿ ಕಡಲೆಗುಗ್ಗುರಿಗಳನೆ ತಿನ್ನುತಿರು
ಅತ್ತಣಧಿಕಾರಿಗಳು ಬಾಲಂ-
ಬಿತ್ತು ದೆಲ್ಲವು ಕುದುರೆಯೆಂದೇ
ಗೆತ್ತು ನುಡಿವರು ; ರಾಜನೋ ಅವ-
ರಿತ್ತುದೇ ಪರಸತ್ಯವೆಂಬ ; ತಟಸ್ಥರುಳಿದವರು.

೭

“ ನೀಮಾರೊ ? ” “ ದ್ರುಹಿಣರಧಗತಿಗೆ ನಾವ್ ಸಾಧಕರ್,
ಸತ್ಯಲೋಕಾವಾಸರಮರನದಿಯಲೆಗಳೊಳ್
ನಾವ್ ಕೇಳಿಯಾಡುವ ಮರಾಳರ್.
ತಾಮಾರೊ ? ” “ ಧರ್ಮಪತ್ನಿಯ ರಾಸಭಿಯ ಕೂಡಿ
ರಜಕಮುನಿಯಾಶ್ರಮದೊಳಾಂ ಕರ್ಮನಿಷ್ಠನೆಂ,
ತೀರ್ಥಯಾತ್ರಾಪಹೃತಮಸನೆಂ, ಪೂತಾಂಗ
ನಾನ್ ರಾಸಭಾಚಾರ್ಯವರ್ಯನ್. ”

೮

ಕತ್ತರಿಸಿದುದಕಾನು
ದುಃಖಿಸೆನು, ಸುಟ್ಟುದಕೆ,
ತಿಕ್ಕಿದುದಕೆ ;
ಹಿರಿದುಕ್ಕವೆನಗಿದುವೆ-
ಗುಲಗಂಜಿಯೊಡನೆನ್ನ
ತೂಗಿದುದಕೆ.

೯

ಪ್ರಾಚೀನ ಕವಿಗಳನ್ನೆಣೆಕೆಗೆಯ್ದುದು
ಕಿರುವೆರಲನಿತ್ತರಾ ಕಾಲಿದಾಸಂಗೆ
ಮರುವೆರಲಿಗಿದುವರೆಗುಮವನ ಸಮರಿದೆ
ಸಾರ್ಥವಾಯಿತ್ತದೆ 'ಕನಾಮಿಕಾ'ವೆಸರು.

೧೦

ಕುವಲಯದಲಶ್ಯಾಮೆಯೆನ್ನಂ
ವಜ್ಜಿಕೆಯನರಿಯದೆಯೆ ದಂಡಿ
'ತಾನ್ ಸರಸ್ವತಿ ಸರ್ವಶುಕ್ಲಾ'
ಎಂದೆಂದ ನುಡಿಯದೆ ವೃಥೋಕ್ತಂ.

೧೧

“ಭಾರತವ, ಮೇಣ್ ಕಡಲನು,
ಮತ್ತು, ವರ್ಣಿಸು ಕಬ್ಬನು.”
“ತೆಕೊ, ಒಂದೆ ಪಾದ, ಸಾಕು :
ರಸದುದಯ ಪ್ರತಿಪರ್ವಕು.”

೧೨

ರಾತ್ರಿಯಲಿ ಜಾನು,
ಹಗಲಿನಲಿ ಭಾನು,
ಇದರೆರಡು ಸಂಧಿಗೆ ಕೃಶಾನು ;
ಇಂತೆನ್ನ ಶೀತ
ಇವರಿಂದ ನೀತ
ಆಗಿರಲು ಬೆಚ್ಚನ್ನೆ ನಾನು.

೧೩

ಕಮಲೆ ಮಲಗುವಳು ಕಮಲದಲಿ ;
ಹರ ಮಲಗುವನು ಹಿಮಾಲಯದಲ್ಲಿ ;
ಹರಿ ಮಲಗುವನಾ ಹಾಲ್ಗಡಲಲ್ಲಿ ;
ಏಕೆನೆ—ತಗಣೆಯ ಶಂಕೆಯಲಿ !

೧೪

ಬೇಡಬಂದವರಿತ್ತ ಕಟ್ಟುವರು ಕಟ್ಟುವರು
ಓದುವರು ಓದುವರು ಸ್ತುತಿಸಹಸ್ರಗಳ.
ಜಿಪುಣನಾದರೊ ಅತ್ತಲದನೆ ಮರುಮಾತಿನಲಿ
ಸಲಿಸಿ ಮುಗಿದೆತ್ತುವನು ಹಸ್ತಯುಗಳಗಳ.

೧೫

ನಾಲ್ಕರ ಮಗ ಐದಕೆ ಹೋಗಿ
ಬಳಿಕೊಂದರ ಮಗಳನು ಕಂಡು
ಅಲ್ಲಾಗಲೆ ಮೂರನು ಮಡಗಿ
ಎರಡನೆಯದ ನೆಗೆದನು ಮತ್ತೆ.

೧೬

ಭಟ್ಟಿಯನು ಕರೆದೊಯ್ದ, ಭಾರವಿಯನೊಯ್ದ,
 ಭಿಕ್ಷುವನು, ಭೀಮಸೇನನನು ತುಯ್ದ ;
 ಯನು ಬಭಾವಳಿಯನಂತಾಯುತಿದ್ದಾನು !
 ಭುಕ್ತುಂಡ ನಾನರಸ ! ಭೂಪ ನೀನು !

೧೭

ಹುಟ್ಟುವುದು ಬೆಟ್ಟದಲಿ ಬಳ್ಳಿ ;
 ಹುಟ್ಟಿದ್ದೈ ಬಳ್ಳಿಯಲಿ ಬೆಟ್ಟ.
 ಇಂದದರ ವಿಪರೀತ
 ಚಿನ್ನದಾ ಬಳ್ಳಿಯಲಿ ಬೆಟ್ಟತ್ತು ಬೆಟ್ಟವೆರಡು.

೧೮

‘ಇಲಿ ಹಲ್ಲಿಯಂತಿಲಿಯವೋಲ್ ಬೆಕ್ಕು ಬೆಕ್ಕಿನಂ—
 ತಾ ನಾಯಿ ನಾಯೊಲಾ ಮನೆಯೊಡತಿ ; ಮತ್ತಿಮ್ಮ
 ಮನೆಯೊಳಿತ್ತರರ ವಾಡ ಹೇಳಲೇನು !’
 —ಎಂದಡಿಗಿಯೊಲೆ ಉಸಿರ ತೊರೆವ ಕಂದರ ಕಂಡು
 ಮುಖಕೆ ಚೇಡರಬಲೆಯ ಮುಚ್ಚಿ ಕೊಂಡಳುತಿತ್ತು
 ಝಿಲ್ಲೀರವನ ಚೆಲ್ಲು ತೊಂದೆ ಸಮನೆ

೧೯

ಹಸಿವಿಗುಣಬಯಸಿತ್ತು ಗಣಪನಿಲಿಯನು ಹಾವು,
 ಅದ ಕುಮಾರನ ನವಿಲು,
 ವಾರ್ವತಿಯ ಸಿಂಹವೋ ಗಜಮುಖನನೆ.
 ಗೌರಿ ಗಂಗೆಯ ಚಂದ್ರನುರಿಗಣ್ಣ ಸಹಿಸರೀ
 ಸಂಸಾರ ಸಾಕಾಗಿ
 ಹಾಲಾಹಲವನೀಶನುಂ ಸೀರ್ದನಂದು.

೨೦

‘ಓದೋದಿ’. ‘ಹೊತ್ತಾಯ್ತು’. ‘ತಿಳಿಯುವುದು ಮುಂದೋದಿದಲ್ಲಿ.’
 ಇಂತು ನಡೆಯಲು ವಾಠ—ಎನ್ ಆರ್ಗಿ ಕಾರಿನ್ಯವೆಲ್ಲಿ ?

೨೧

ಕಣ್ ಕಣ್ ಬಿಟ್ಟು ವೈದ್ಯಮಹಾಶಯ
 ಉರಿಯುವ ಚಿತೆಯನು ನೋಡಿ :
 “ನಾನಿರಲಿಲ್ಲ, ನಮ್ಮಣ್ಣನಿಲ್ಲ,
 ಯಾವನದೀ ಕೈವಾಡ!”

ಕನ್ನಡ ಕವಿಗಳಿಂದ

೨೨

(ಶಾಸನ)

ಶ್ರೀ ತನ್ನೆಂದಿನ ರೂಪೆ ಕೌಸ್ತು ಭದೋಳಚ್ಚೊತ್ತಿ ದರ್ವೊಲ್ ತೋಟಿ ಕಂ
 ಡೇತರ್ಕಿಕೆ ಮದೀಯ ವಾಸಗೃಹಮಂ ತಾಂ ಮೊಕ್ಕಳೆಂದೇವದಿಂ
 ದಾ ತಾಮ್ರಾಕ್ಷಿಯನೀಕ್ಷಿಸುತ್ತಮಿರೆ ತನ್ನುಗ್ಧತ್ವಮಂ ಕಂಡು ಸಂ
 ಜಾತಾಂತಃಸ್ಥಿತನಾದ ಕೃಷ್ಣನೆಮಗೀಗಾನಂದಸಂದೋಹಮಂ

೨೩

(ಮಧುರ)

ಶ್ರೀ ಪಾದಾಂಭೋಜದೊಳ್ ಮುಂಬರಿದೆಹಗು
 ತಮಳ್ಳುಂಬಿಯಂತಲ್ಲುಂ ನಾ
 ಭೀಪೂರ್ಣಾವರ್ತದೊಳ್ ತತ್ತಳಿಸುತುಮೆಳ
 ಮೀನಂತೆ ವಕ್ರೈಂದುವಂ ಸಾ
 ದಾರ್ವೊಟ್ಟುಂ ನರ್ತನಂಗೆಯ್ದು ಚಟುಳ
 ಚಕೋರಾಳಿಯಂತೆನ್ನನೇತ್ರಂ
 ಬಾಪಿನ್ನೆಂತಪ್ಪ ಲಾವಣ್ಯದ ತವನಿಧಿಯೋ
 ನಿನ್ನ ಮೆಯ ಗೋಮುಟೇಶಾ

೨೪

(ಮಧುರ)

ಆದಿಕವಿ ಪಂಪನೆಂದನು
 ವಾದಿಸಿ ವಾದಿಸಿ ವಿರೋಧಿ ವಿಪರೀತತೆಯಿಂ
 ದೋದೆ ವಿಲೋಮದೆ ಪೆಸರಂ
 ಮೇದಿನಿಯೊಳಗವನ ಪೆಸರೆ ಪೆಸರ್ವಡೆದೆಸೆಗುಂ

೨೫

(ಮಧುರ)

ವೆಸರೆಸಕದ ಪಾಲಯ್ಯಂ
 ಪೊಸತೇನೆಹಿದುಂಬುದಂಬಿಲಂ ಗಡಮೆಂಬೀ
 ಗಸಣಿಯೊಳೊಂದದೆ ನೆಗಬತ್ತೊ
 ಕ್ಲೆಸರುಂ ಮಧುರಂ ದಲವನ ಮಾತುಂ ಮಧುರಂ

೨೬

(ಮಧುರ)

ಕವಿ ಮಧುರನ ಮಾತುಗಳೇಂ
 ಸವಿಯೊ ಮದಪ್ಪವಕೆ ಮೊಹಿನ ಮಹಾದುಂಬಿಗಳಂ
 ತವೆ ತೊಲಗಿಸಿ ತನ್ನಯ ಮೊಹಿ
 ಗಿವಿಯಿಂ ಮೊಗೆಮೊಗೆದು ಸುಮುಖನಾಸ್ವಾದಿಸುವಂ

೨೭

(ಮಧುರ)

ಏ ಮಾತೊ ನವ್ಯಕಾವ್ಯಕ
 ಲಾಮಹಿಯೊಳ್ ಬಿಡದೆ ಬೀದಿವರಿವೊಡೆ ಮೊದಲೊಳ್
 ನೇಮಿಯ ನೆಮ್ಮಗೆಯಿಲ್ಲದೊ
 ಡೀ ಮತ್ತಿನ ಕವಿಮನೋರಥಂ ನಡೆದಪುದೇ

೨೮

(ರನ್ನ)

ವಸುಧೆಯೊಳಗೊಂದು ರತ್ನಮಿ
 ದೆಸೆದಿದುರ್ದು ಪಲವು ರತ್ನಮಿಲ್ಲೆಂಬಿನಮೇಂ
 ಮಸುಳಿಸಿಡನೊ ಬಹುರತ್ನಾ
 ವಸುಂಧರಾಯೆಂಬ ವಾಕ್ಯಮಂ ಕವಿರತ್ನಂ

೨೯

(ರನ್ನ)

ರತ್ನಪರೀಕ್ಷಕನಾಂ ಕೃತಿ
 ರತ್ನಪರೀಕ್ಷಕನೆನೆಂದು ಘಣಿಪತಿಯ ಘಣಾ
 ರತ್ನಮುಮಂ ರನ್ನನ ಕೃತಿ
 ರತ್ನಮುಮಂ ಪೇಟಾ ಪರೀಕ್ಷೆಪಂಗೆಂಟೆರ್ದೆಯೇ

೩೦

(ಜನ್ಮ)

ಎನಿತನೊಱಲ್ಪ ವೇಳ್ವ ಕವಿಯೇವನದಂ ಪೆಸರಿಟ್ಟು ಮೆಚ್ಚು ಬ
 ಲ್ಲನನಱಸಲ್ಕೆವೇಳ್ವ ದವನಂ ಜಗದೊಳ್ ಪಡೆಯಲ್ಕೆ ಬಾರದಾ
 ತನ ಮುಖದಿಂದಮಲ್ಲದದು ಸಲ್ಲದು ಕಟ್ಟೆಯುಮೇನೊ ಮಾಲೆಗಾ
 ಱನ ಪೊಸಬಾಸಿಗಂ ಮುಡುವ ಭೋಗಿಗಳಿಲ್ಲದೆ ಬಾಡಿಪೋಗದೇ

೩೧

(ಚೌಂಡರಸ)

ದೊರಕಿದ ಶಬ್ದದಿಂ ನೆಗೆಟ್ಟ ಕಾವ್ಯಮನೆನ್ನಜುವಂತು ವೇಟ್ಟಿ ನಾ
 ದರಿಸಿ ಸಮಂತು ತಿರ್ದುಗೆ ಬುಧರ್ ನವವರ್ಧಕಿ ಗೇಹಮಾತ್ರಮಂ
 ನಿರವಿಸಲಂತದರ್ಕೆ ಪರಿಶೋಭೆಯನಗ್ಗಲಮಪ್ಪಿನಂ ನಿರಂ
 ತರಮೆಸಗಲ್ಕೆ ಕರ್ತೃ ಪರಿಭಾವಿಸೆ ಕೇಳ್ ಯಜಮಾನನಲ್ಲವೇ

೩೨

(ನಾಗಚಂದ್ರ)

ರಸಮಂ ನಾಲಗೆ ಕವಿತಾ
 ರಸಮಂ ಕವಿ ಕುಸುಮರಸಮನಳಿಮಾಲೆ ಸುಧಾ
 ರಸಮಂ ಸುರರಕ್ಷಯಸುಖ
 ರಸಮಂ ಪರಮಾತ್ಮನಜುವನುಟದವರಜುಯರ್

೩೩

(ಚೌಂಡರಸ)

ಸಕಲಾಂತರ್ಯಾಮಿ ಜೀವಪ್ರಕರವಿವಿಧ ಚೈತನ್ಯರೂಪಂ ಜಗದ್ವಾಸ್ಯ
 ಪಕಭಾವಂ ವಿಷ್ಣುನೆಂದಾಗಮತತಿ ಸತತಂ ಸಾರ್ವ ಸಂಬಂಧದಿಂ ಕೌ
 ತುಕದಿಂದಾವಾವುದಂ ಬಣ್ಣಿಸಿದೊಡದು ಹರಿಸ್ತೋತ್ರಮಂದಿಗಳೇ ಚಿ
 ತ್ರಕಥಾವಿಸ್ತಾರಮಂ ಬಣ್ಣಿಸಲೊಡರಿಸಿದೆಂ ಸತ್ಯವಿಶ್ರೇಣಿ ಮೆಚ್ಚುಲ್

೩೪

(ಜನ್ಮ)

ಕೃತಿನಿರ್ಮಾಣದೊಳೇಕೆ ದುರ್ಜನಭಯಾರೇಕಂ ಪ್ರವೇಕಂಗೆ ಪಂ
 ಡಿತಸಂದೋಹಶಿರಶ್ಚಿಖಂಡಿನಟನಾಂದೋಳಪ್ರದಂ ರೋಮಹ
 ಷ್ವತೃಣೋತ್ಪಾದಮುದಶ್ಚು ಪೂರಜನಕಂ ತಾನೆಂಬಿನಂ ಪೇಟ್ಟೊಡಾ
 ಕೃತಿವರ್ಷಾಗಮಲಕ್ಷ್ಮಿ ಧೂರ್ತದವಜಿಹ್ವಾಕರ್ತನಂ ಮಾಡಳೇ

೩೫

(ನೇಮಿ)

ಪರಿಕಿಪೊಡೆ ಪಿಶುನನಗ್ಗದ
ಹರನೊಳ್ ಪುರುಡಿಸುವನೆಂದೊಡುಬಾದರ ಪುರುಳೇಂ
ಕೊರಲೊಳ್ ವಿಷಮಂ ತಳೆದೊಡೆ
ಗಿರಿಶಂ ತಾಂ ತಳೆದನಲ್ತೆ ತುದಿನಾಲಗೆಯೊಳ್

೩೬

(ಹರಿಹರ)

ಬರೆದಾಹ ಬರೆದೆ ಭಾಪುರೆ
ಬರೆದಕ್ಕಟ ಬರೆದೆ ಲೇಸು ಬರೆದೆಯೆನುತ್ತಂ
ಬಜುದೆ ತಲೆದೂಗುವುದಜುಂ
ಬಜುದಪ್ಪುದು ಕಾವ್ಯಮಜುಯದರ ಜಾಣೆಂದಂ

೩೭

(ರತ್ನಾಕರ)

ಅಯ್ಯಯ್ಯ ಚೆನ್ನಾದುದೆನೆ ಕನ್ನಡಿಗರು
ಅಯ್ಯಾ ಮಂಚಿದಿಯೆನೆ ತೆಲುಗಾ
ಅಯ್ಯಯ್ಯ ಎಂಚ ಪೊರ್ಲಾಂಡೆಂದು ತುಳುವರು
ಮೆಯ್ಯುಬ್ಬಿ ಕೇಳಬೇಕಣ್ಣಾ

೩೮

(ನೇಮಿಚಂದ್ರ)

ಪೂಸುವ ಬೂದಿಗಂಗಭವನಂ ಭವಸಾರನನಾರ್ದು ಸುಟ್ಟ ಭೂ
ತೇಶನ ಬುದ್ಧಿಗುದ್ದವಜುದಾಂ ಪೊಗಲಪ್ಪಿಂ ಪೊಗಲಪ್ಪಿಂ ಮನೋಜನಂ
ಕೇಸುರಿಯಂತೆ ಪರ್ಬಿ ಪಟುವಾಗಿ ಪೊದಲ್ಲಳುರ್ದಂತರಂಗಮಂ
ಕಾಸಿ ಕಪಾಲಿಯಂ ಪಿಡಿದೊಪ್ಪಲರೆವೆಣ್ಣನೆ ಮಾಡಿಬಿಟ್ಟನಂ

೩೯

(ಪಡಕ್ಷರಿ)

ಕಿರಿಯ ಕೃತಿ ಪಿರಿದೆನಿಕ್ಕುಂ
ಪೆರರರ್ಥಕೆ ಕೈದುಡುಂಕದಿರೆ ಸತ್ಕವಿಗಂ
ಕಿರಿಯ ಸಿರಿ ಪಿರಿದೆನಿಕ್ಕುಂ
ಪೆರರರ್ಥಕೆ ಕೈದುಡುಂಕದಿರೆ ಮನುಜಂಗಂ

೪೦

(ಪಡಕ್ಷರಿ)

ಪರಪರಿವಾದಮಃ ನೆಗಳ್ವದೇ ಜಪಮನ್ಯಮನಃ ಪ್ರಸೂನಮಂ
ಕೊರಗಿವುದೇ ತಪಂ ವೆಱರ ಜೀವಿತಮಂ ವರಿದಿಕ್ಕುವಂದಮೇ
ಪರತರಶೀಲಮಾದರಿಸಿ ಲೋಗರ ಮರ್ಮಮನ್ಮೈದೆ ಭೇದಿಪೊಂ
ದಿರವೆ ಪೊದಳ್ಳ ಜಾನಮೆನೆ ದುರ್ಜನತಾಪಸನೇಂ ಕೃತಾರ್ಥನೋ

೪೧

(ನೇಮ)

ಆನುಂ ಬುಧರೊಡನೆ ನೃವಾ
ಸ್ಥಾನದೊಳಿದರ್ಪವೆನೆಂದು ಕುಕವಿಕದಂಬಂ
ಬಾನುದ್ಧಮವ್ವುದೇಕು
ದ್ಯಾನದೊಳೊಡನಿರವೆ ಕಾಗೆಯುಂ ಕೋಗಿಲೆಯುಂ

೪೨

(ಚೌಂಡರಸ)

ಬಿರುದಂ ಲೋಕವಿರುದ್ಧಮಂ ಕೃತಿಯೊಳುಂತೇಕಾರಣಂ ಪೇಲ್ವು ಕೊ
ಳ್ಳರೊ ಸಲ್ಲಕ್ಷಣವಾಗಿ ಪೇಲ್ವು ಕೃತಿಯುಂ ಕೇಳ್ವರ್ ಮನಂಗೊಂಡಿದ
ಚ್ಚರಿಯಾಯ್ತೆಂಬರಗಲ್ಕೆ ಮಾಡುವರುದಾಸೀನರ್ ರನೋಕ್ತಂ ರಸೇ
ತರಮೆಂದಂದಿವು ತಾವೆ ಪೇಟವೆ ವೃಧಾಸಂರಂಭಮೇಗೆಯ್ವುದೋ

೪೩

(ಪಡಕ್ಷರಿ)

ಸಲೆ ಸತ್ಯತಿಯೊಳ್ ದೋಷಮು
ನಲಸದೆ ನಡೆ ನೋಡಿ ನೋಡಿ ಕಾಣದೆ ಮನದೊಳ್
ಮಲಮಲನೆ ಮರುಗುವೀ ಕೋ
ಟಲೆಯಿಂ ಖಳನೆಂತು ಬರ್ದುಕುವಂ ಭೂತಲದೊಳ್
ಅದರಿಂ ದೋಷಾಭಾಸಮು
ನೊದವಿಪರೊಂದೆಡೆಗೆ ದುರ್ಜನಸ್ತುಷ್ಯತು ಎಂ
ಬುದನನುಕರಿಸಿ ಕವೀಂದ್ರರ್
ಪದಪಿಂ ಕೃತಿಯೊಳ್ ಪರೋಪಕೃತಿ ಪರತಂತ್ರರ್

೪೪

(ನೇಮಿಚಂದ್ರ)

ಕುಡುವವನೇನನಿತ್ತ ಪನೊ ಕಟ್ಟಿ ಬುಧಾಳಿಗೆ ಪೊನ್ನ ಮೊಟ್ಟೆಯಂ
 ಕುಡುವೊಡೆ ಚಿಚ್ಚರಂ ಕುಡುವುದುಳ್ಳದನಂತದು ತೀರಿದಂದು ಕೈ
 ಯುಡುಗದೆ ತಂಬುಲಂಗುಡುವುದಂತದು ತೀರಿದೊಡಂ ಪ್ರಭುತ್ವದೊಳ್
 ತೊಡರ್ದಿರದಾಱಿ ಕೂಱಿ ನಯದಿಂ ವಿನಯಂಗಿಯಲೇನೊ ತೀರದೇ

೪೫

(ನೇಮಿಚಂದ್ರ)

ಬೆಲೆಯಿಂದಕ್ಕಮೆ ಕೃತಿ ಗಾ
 ವಿಲ ಭುವನದ ಭಾಗ್ಯದಿಂದಮಕ್ಕಂ ನೋಳ್ವಂ
 ಬೆಲೆಗೊಟ್ಟು ತಾರ ಮಧುವಂ
 ಮಲಯಾನಿಲನಂ ಮನೋಜನಂ ಕೌಮುದಿಯಂ

೪೬

(ನೇಮಿಚಂದ್ರ)

ವದನಂ "ಚಂದ್ರಪ್ರಭಂ ವಿಕ್ರಮಭುಜಮುಜಿತಂ ಪಾಣಿ ಪದ್ಮಪ್ರಭಂ ಸಂ
 ಪದಮೆಂದುಂ ವರ್ಧಮಾನಂ ಗುಣತತಿ ವಿಮಳಂ ತನ್ನ ಪೆಂಪೊಂದನಂತಂ
 ಹೃದಯಂ ಸ್ವಾಧೀನಧರ್ಮಂ ಮತಿ ಪುರುಚರಿತಂ ಶೀತಲಂ ಸುವ್ರತಂ ತಾ
 ನದಱುಂ ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷತೀರ್ಥೇಶ್ವರನೆನೆ ನೆಗಲ್ದಂ ಪದ್ಮನಾಭಪ್ರಧಾನಂ

೪೭

(ನೇಮಿಚಂದ್ರ)

ತೊಳತೊಳಗೆ ದಿಗಂಬರಮಂ
 ಬೆಳಗುವ ರುಚಿಯಿದುರ್ಮೇನೊ ಸಕಲಜನಾಂತ
 ಸ್ಥಳತಮಮಂ ತಮ್ಮುದಯದೊ
 ಳಳಱುಸಿದರೆ ರವಿಗಳೆಮಗೆ ಕವಿಗಳೆ ವಂದ್ಯರಾ

೪೮

(ನೇಮಿಚಂದ್ರ)

ಕುವಳಯದಲರಂ ಕೌಮುದಿ
 ಯ ವಿಭವಮಂ ಕಂಡು ಕೊಂಡು ಕೊನೆನಂ ರವಿಯೋ
 ಕವಿಯೋ ರವಿ ಕಾಣದುದಂ
 ಕವಿ ಕಾಣ್ಬನೆನಿಪ್ಪ ವಚನಮೇಂ ತಪ್ಪುಗುಮೇ

೪೯

(ನೇಮಿಚಂದ್ರ)

ಕಟ್ಟಿಗೆ ಕಟ್ಟದಿರ್ಕೆ ಕಡಲಂ ಕಪಿಸಂತತಿ ವಾಮನಕ್ರಮಂ
ಮುಟ್ಟಿಗೆ ಮುಟ್ಟದಿರ್ಕೆ ಮುಗಿಲಂ ಹರನಂ ನರನೊತ್ತಿ ಗಂಟಲಂ
ಮೆಟ್ಟಿಗೆ ಮೆಟ್ಟದಿರ್ಕೆ ಕವಿಗಳ್ ಕೃತಿಬಂಧದೊಳತ್ತಿ ಕಟ್ಟಿದರ್
ಮುಟ್ಟಿದರೊತ್ತಿ ಮೆಟ್ಟಿದರಿದೇನಳವಗ್ಗಳಮೋ ಕವೀಂದ್ರರಾ

‘Greek Anthology’ಯಿಂದ ಪ್ರೇರಿತವಾದುದು

೫೦

ಸುರಿಯ ಸೇವಿಸಿದವನಿಗುಚ್ಛೈಶ್ರವಸ್ಸು !
‘ಬರಿಯ ನೀರೆ’ಂದವಗೆ ನರಕದ ತಮಸ್ಸು !

೫೧

ಮೀಸೆಗೆ ಕಪ್ಪನು ಹಚ್ಚುವನೆ? ಛೇ!
ನಂಬದಿರಾ ಮಾತ.
ಕೊಂಡುದೆ ಕಪ್ಪನೆ ಕೂದಲು—ಕೇಳು—
ಅಂಗಡಿಯವನೀತ.

೫೨

ಮೂಗಯ್ಯ ಸೀಂತಾಗ
ವಜ್ರಾಯುಸೆನ್ನುವಂತಿಲ್ಲ.
ಮೂಗುಬಿಲ ಬಲುದೂರ—
ಕಿವಿಗೇನು ಕೇಳುವಂತಿಲ್ಲ.

೫೩

ಕಪ್ಪುಹೆಣ್ಣೆಂದೆನ್ನ ಬಣ್ಣಿಸಿ ನಗಬೇಡ
ವಣ್ಣ—ಕೇಳ್ ಇದ್ದಿಲು ಕಪ್ಪು.
ಕಪ್ಪು; ಕಾವೇರಲು ಸಂಜೆ ಗುಲಾಬಿ ರಂ—
ಗುರಿಬಣ್ಣವೆನುವುದೆ ಒಪ್ಪು.

೫೪

ನಾಯಿ ಮುಖ ಮೇಲೆತ್ತಿ
ನೀಳ್ಕೊದರಲಲ್ಲಾ ರೊ ಸತ್ತರಂತೆ !
ಮರುಮನೆಯ ಹಾರ್ಮುನಿಯಮ್
ಆಯೆನ್ನಲಾ ನಾಯಿ ಸತ್ತಿ ತಂತೆ !!

೫೫

ನೆನಪು ಮರೆವುಗಳಿಬ್ಬರೂ ನಮಗಿಷ್ಟರೆ ಅವರಿಬ್ಬರೂ
ತಕ್ಕವನು ನಾವ್ ಮರೆಯದೊಲು ಕಾಪಾಡಲೆಂದೂ ನೆನಪುತಾಯ್
ತಗದುವನು ನಾವ್ ನೆನೆಯದೊಲು ಕಾಪಾಡಲೆಂದೂ ಮರೆವುತಾಯ್
ನೆನಪು ಮರೆವುಗಳಿಬ್ಬರೂ ನಮಗಿಷ್ಟರೆ ಅವರಿಬ್ಬರೂ.

೫೬

ಗುರು ಮಹಾವಾಗ್ನಿ ;
ನಿಂತು ಮಾತಾಡಿದರೆ ಗಂಟೆ, ಕಂಚು !
ಶಿಷ್ಯರೋ—ಏಳೆ :
ಗೋಡೆ ನಾಲ್ಕರ ಜೊತೆಗೆ ಮೂರು ಬೆಂಚು !

೫೭

ರಾಮಾಯಣದಲಿ ಲಂಕೆಯ ಬೆಂಕಿಯ
ವರ್ಣಿಸಿದುದನಾ ವಾಲ್ಮೀಕಿ
ಕೇಳಿಯೆ, ಮಿಕ್ಕೂರುಗಳುರಿದುರಿರುವು
ತಡೆಯದೆ ಹೊಟ್ಟೆಯ ಉರಿ ತಾಕಿ

೫೮

ಕುರುಡನಿಗೆ ಕಣ್ಣು ಕಡ,
ಹೆಳವನಿಗೆ ಕಾಲು ಸಾಲ ;
ಇದ ಕಂಡು ಕಲಿವವರು
ಬದುಕುವರು ಪಡೆದು ಮೇಲ.

೫೯

ಗಾಯಕೆ ಕಟ್ಟಲು ಹೆಣಗಳ ಬಟ್ಟೆ
 ಕಳಿಸಿದ ಮೂಟೆ ಮೂಟೆ ಕಟ್ಟೆ
 ಹೆಣಗಳ ಹೊರುವಾ ಐಯ.
 ಬದಲಾಗದಕೆ, ಬಂದವನೆಲ್ಲ
 ಸಾಗ್‌ಹಾಕ್ತಿದ್ದ, ಬಿಡತರನಿಲ್ಲ
 ಔಷಧಿ ಕೊಡುವಾ ರಾಯ

೬೦

ಈ ಇವನು ಕಲ್‌ತುಂಬ ಕಡೆದ,
 ಮನೆತುಂಬ ಮಕ್ಕಳನು ಪಡೆದ.
 ಒಂದರಲು ಅವನ ಕೈ ಕಾಣೆ
 ಕಂಡರೆನ್ನಾಣೆ.

೬೧

ಹೂತ ಹೊನ್ನನು ಕಂಡು
 ಇವ ಬಿಸುಟ ತಂದ ನೇಣ.
 ಹೋದ ಹೊನ್ನನು ಕಂಡು
 ಅವ ಕೊಂಡನದುವೆ ನೇಣ.

೬೨

ಎನ್ನಿನಿಯನಲ್ಲದಿಂತೆನ್ನ ಕಂಡವರಿಲ್ಲ
 ಎಂದಳಾ ಬೇಲೂರ ಮುಕುರಧಾರಿ :
 ಜಾತರೂಪದೊಳೆನ್ನಿನಿಂತಿಲ್ಲಿ ನಿಲಿಸಿದನೆ—
 ಆವಾಗ ಕಂಡನೀ ರೂಪಕಾರಿ ?

ಸಂಕೀರ್ಣ

೬೩

ಚಿರಕಾಲ ಸೂಲ್ಪಟ್ಟು ಪ್ರಕೃತಿ ಕಡೆಗೊಬ್ಬ
ಹೋಮರನ ಪಡೆದಳಾಯ್ತು ದುವೆ ಕಡೆ ಗಬ್ಬ!

೬೪

ಏಳು ಗ್ರೀಕರ ಮಹಾನಗರಕ್ಕೆ ಮೇಲಾಟ—
ಮರೆದಿರಲು ಹೋಮರನು ಸತ್ತು!
ಬದುಕಿದ್ದ ಹೊತ್ತಿನೊಳಗದೆ ನಗರಗಳಲವನು
ಬೇಡುತ್ತಿದ್ದನು ತುತ್ತು ತುತ್ತು!

— ಗ್ರೀಕಿನಿಂದ, ಇಂಗ್ಲಿಷು ಮೂಲಕ

೬೫

‘ಇತ್ತ ಮಾತನು ಸಲಿಸದವ ನೀ
ಕತ್ತಿಮಗ’ನೆಂದೊಬ್ಬನೊಬ್ಬನ ಬೈಯುವದ ಕೇಳಿ
‘ಹೆತ್ತಿನೇ ನಾನಿಂತ ಮಗನ’ನೆ—
ನುತ್ತ ಕತ್ತಿಯುಮತ್ತುದೈ ಧೃತರಾಷ್ಟ್ರ ಕೇಳಿಂದ

— ತೆಲುಗಿನಿಂದ

೬೬

ಏನು ನಿಶ್ಚಾನಿತ್ರ! ಸಮ್ರಾಜಪುತ್ರ!
ಋಷಿ ವಸಿಷ್ಠನಿಗಿದ್ದುದೊಂದು ಹಸು ಮಾತ್ರ!
ಅದಕೆ ಕಣ್ಣಿಟ್ಟು ನೀನೆತ್ತಿಕೊಂಡ
ಕಾಳೆಗವ ನುಂಗಿತಾ ಬ್ರಹ್ಮದಂಡ!
ಹೆಣ್ಣು ಹಸುವೊಂದಕೋಸುಗ ಕ್ಷಾತ್ರ ತಾಳಿ
ನಡೆದೆಯೇ! ನಿನಗೇನು ಬಂದಿತ್ತೊ, ಗೂಳಿ!

— ಜರ್ಮನ್ ಕವಿ ಹಯನೆಯಿಂದ ಭಿನ್ನ

೬೭

ನಯ ನುಡಿಯಬೇಕೆ ?
 ಈ ಮೃಗಗಣಕ್ಕೆ ?
 ಬಳಸುವರೆ ರೇಷ್ಮೆನೂಲ
 ಹೊಲಿಯಲಿಕೆ ಗೋಣಿಚೀಲ ?

೬೮

“ ಕಂಡವರ ಕಾಲ ಬಳಿ ನಾ ಕಲಿಯಲಿಲ್ಲ.
 ಗುರು ಸ್ವಯಂಬುದ್ಧಿ. ” “ ಓ, ಅದಕೆ ಹೀಗೆಲ್ಲ ! ”

೬೯

ಹೊನ್ನು ಹೋದರೆ-ಎನೋ ಹೋಯಿತು.
 ಬುದ್ಧಿ ಶಕ್ತಿಯ ಬಳಸಲಾ-ಇನ್ನಷ್ಟು ಹೊನ್ನುನು ಗಳಿಸಲಾ !

ಹೆಸರು ಹೋದರೆ-ಬಹಳ ಹೋಯಿತು.
 ಹೊಸತು ಕೀರ್ತಿಯ ಕೂಡಿಸು-ಅಪಕೀರ್ತಿ ಬಂದುದನೋಡಿಸು.

ಧೈರ್ಯ ಹೋದರೆ-ಎಲ್ಲ ಹೋಯಿತು.
 ಹುಟ್ಟಿ ನೀ ಬರದಿದ್ದ ರೂ-ಚೆನ್ನಾಗುತ್ತಿರದಿದ್ದ ರೂ.

— ಜರ್ಮನ್ ಕವಿ ಗಯಟಿಯಿಂದ, ಇಂಗ್ಲಿಷು ಮೂಲಕ.

ನನ್ನವೇ ಕೆಲವು, ಹಳೆಯವು

೭೦

ಓಲೆಯಟ್ಟಿದಳಂದು ಕುವರಿ ಸಂಯುಕ್ತೆ
ವೀರ ಪೃಥ್ವೀರಾಜ ಪರಿಣಯಾಸಕ್ತೆ :
'ಬರುವೆನೆಂದೆಂಬೆಯಾ—ಅರಲೊಂದ ಕಳುಹು
ಬಾರೆನೆಂದೆಂಬೆಯಾ—ಸರಲೊಂದ ಕಳುಹು.'

೭೧

ಅಡುಗೆಯ ಮನೆಯಲಿ ಗೋಡೆಯಲಿ
ತೂಗಿದ ಬಿದಿರಿನ ಗೋಡೆಯಲಿ
ಸರಸರವಾಗಿದೆ ಕೋಡುಬಳೆ!
ನೋಡುತ ಕುಳಿತಿದೆ ಗೋಡೆಮೊಳೆ!

೭೨

ಬೆಟ್ಟದ ಮೇಲಿನ ಭಟ್ಟನ ಹೊಟ್ಟೆ
ಹಿಂದಕೆ ಹೋಗದು ಮುಟ್ಟಿದರೆ
ಅವನ ಗುಡಾಣದ ಡೊಳ್ಳಿನ ಹೊಟ್ಟೆ
ಖಣಿಖಣಿ ಎನ್ನುವುದು ಕುಟ್ಟಿದರೆ

೭೩

ಜನರು ಕರ್ಣಾಟಕದವರು ಬಲು
ಘನರು ದಾನದ ದೃಢದ ಪದ್ಮಾ
ಸನರು ಪರಹಿತಕಾಗಿ ಜೀವನ ತೇದು ವಾಮನರು
ವಿನಯದಿಂದೈತರಲಿ ಮೇಣ್ ಕಡು
ಮುನಿಸಿನಿಂದಲೆ ಬರಲಿ ಕರೆದೊಳ
ಮನೆಯ ಸರುವಸ್ವವನು ಸುರಿವರು ಕರ್ಣನಾಟಕರು

೭೪

ಕಾಗೆಯತ್ತ ರದೇ ಸದ್ದು: ಕಾ! ಕಾ! ಕಾ!
 ಕಾಗೆ ನಕ್ಕರದೇ ಸದ್ದು: ಕಾ! ಕಾ! ಕಾ!
 ಆದರದಕೆ ಬಹಳ ಜಂಬ! ತಲೆಯೆ ನಿಲ್ಲದು!
 ತನಗೆ ಮಾತು ಬಾರದೆನಲು ಕೇಳವೊಲ್ಲದು!

೭೫

ತಿತಿ ಮಾಡ್ಸೋರ್ಗ್ ಏನ್ ಗೊತ್ತೈತೊ
 ಚಡ್ಡೀ ವೊಲಿಯೊ ಕೆಲಸ?
 ಓದ್ಸೊ ಐಗೊಳ್ ಕಟ್ಟೊಂತಾರ
 ಸೂಳೇ ಕಾಲಿನ್ ಗೊಲಸ?

೭೬

ಕಾಲಿ ನೀರ್ನು ಯೆಂಡ ಮಾಡ್ಡೆ
 ಯೇಸು ಕಿಸ್ತು ಪರ್ಬು-
 ಸಕ್ಕಾ ಯೆಂಡಾನ್ ನೀರ್ ಮಾಡಾದು
 ನಂ ಮುನ್ಯದ್ದು ಜರ್ಬು!

೭೭

ಕಂಡೋರ್ ಹೆಣ್ಣೀನ್ ಹುಡುಕೋರ್ಗಿರೊ
 ನರಕ ತಿನ್ನಿ ರಕ್ಕರ್!
 ಇಲ್ಲೋಳ್ ಅಲಿಯೊ ಸಂಭ್ರಂದಲ್ಲಿ
 ಇರೋಳ್ ಕೊಟ್ಟಾಳ್ ಚಕ್ಕರ್!

೭೮

ಮಾತ್ ಇರಬೇಕು-ಮಿಂಚ್ ಒಳದಂಗೆ!
 ಕೇಳೊರ್ 'ಹ್ಲಾ' ಅನ್ ಬೇಕು!
 ಸೋನೆ ಸುರದ್ರೆ ಉಗದ್ ಅಂದಾರು:
 'ಮುಚ್ಚೊಂಡ್ ಓಗೊ, ಸಾಕು!'

೭೯

ಯೆಂಗಿಸ್ಟ್ರ ಔರೆ ಉವಿದ್ದಂಗಿ-
 ನಲುಗಿಸ್ ಬಾರ್ದು ಅವರ್ದು !
 ಒಂದ್ ಚೋಟಿದ್ದ ಉವಂತ್ ಅದನ
 ಒದ್ದೋನ್ ಇಂದ್ರ ಉದ್ದಾರ್ ಆದ್ನ ?
 ಯೆಂಗಿಸ್ಟ್ರ ಔರೆ ಉವಿದ್ದಂಗಿ-
 ನಲುಗಿಸ್ ಬಾರ್ದು ಅವರ್ದು !

ನನ್ನವೇ ಕೆಲವು, ಹೊಸವು.

೮೦

ಬಾಟನಿ ಜಿಯಾಲಜಿ ಸುಆಲಜಿಗಳೊಂದೆಡೆಗೆ
 ಸೇರ್ಗುಮೇ-ಸೇರ್ಗುಮಾ ಸ್ವರ್ಗದಲ್ಲಿ ;
 ಕಲ್ಪಗಳ ಚಿಂತೆಗಳ ಕಾಮಗಳ ಕಳಕೊಂಡು
 ಮೇಣಿಮ್ಮ ಸೈನ್ಯಕಾಲೇಜುಗಳಲಿ.

೮೧

ಇವ ತನ್ನ ಬೈದನಲ ! ತಾನವನ ಬೈದ !
 ಹಿರಿಯನಿವರೊಳಗಾರು ? ಯಾರವನು ಹೈದ ?

೮೨

ಕವಿ ಬೋಳುತಲೆಯವನು
 ಬಂತು ಪದಕ, ಪವನು
 ಹೊಗಳಿದರು, ಹಾಡಿದರು, ಹುಚ್ಚು ಹಿಡಿಸಿದರು.
 ಬಾಲಬಿಚ್ಚಲು ತೊಡಗಲಲ್ಲೆ ಮಡಿಸಿದರು.
 ಬಂತೊಂದು ಹೊಸಮೆಚ್ಚು,
 ಮಿಕ್ಕೈಲ್ಲಕೂ ಹೆಚ್ಚು-
 ಮಗುವೊಂದು ಕವಿಯಾಗಬಯಸಿದಂದು !
 ಬಯಸಿ ತನ್ನೆಳೆಗುರುಳ ಕುಯಿಸಿದಂದು !

೮೩

ಹೆಗಲ ಮೇಲೆ ಹೊಳೆಯುತ್ತಿತ್ತು
 ಫಳಫಳಫಳ ಬಳೆಯ ನರ!
 ಬಿಸಿಲು! ಭಾರ! ಬಳಲುತ್ತಿತ್ತು
 ಅಡಿಯ ಮಾಂಸ, ಮೂಳೆ, ನರ!

೮೪

ಮುಚ್ಚಿ ಹೇಳಿದನು ಕವಿ—
 ಕೇಳುವರ ಬಗೆ ಮೆಚ್ಚಿಬರಲಿ ಎಂದು;
 ಬಿಚ್ಚಿ ಹೇಳದೆ ಬಿಟ್ಟ—
 ಕೇಳುವರ ಬಗೆ ಬಿಚ್ಚಿದಿರಲಿ ಎಂದು.

೮೫

ಪೂರ್ವಜನ್ಮದಲಿವನು ಜನ್ಮನನೊ ಏನೊ!
 ಅಲ್ಲದಿರೆ ಕಂಡ ಕಣ್ ಕುಕ್ಕಿ ಬರಲು—
 ಮಳೆಬಿಸಿಲು ಬಿಳದಂತೆ ಕಾಪಿಡುವ ಕೊಡೆಯೇನು
 ಬಂದೂಕವೇ—ಹೀಗೆ ಹಿಡಿದು ಹೊರಲು?

೮೬

‘ ಹಸಿವೇ ’ ರೂಪದೊಳಡಗಿಹರೆಲ್ಲಾ—
 ಹರಿ, ಸಿವ, ನೇದಾಭ್ಯಾಸಜಡ.
 ದೇವರ ಪೂಜೆಗೆ ಹಲವು ದಾರಿ ಸಂ—
 ಪಾದನೆ, ಕಳವು, ಭಿಕ್ಷೆ, ಕಡ.

೮೭

ತಣಿಯುಂಡು ಮಿರುಗಿದವ
 ‘ ಇರುಳ ಸಾವಿರ ಕಣ್ಣು ನಕ್ಷತ್ರ ’ ವೆಂದ.
 ಹಿಡಿಯುಣದೆ ಸೊರಗಿದವ
 ‘ ಕೀವು ಕಾರುವ ಹುಣ್ಣು ’ ಎಂದದನೆ ಕೊಂದ.

೮೮

ಕಾರು ಹೋಗುವಾಗಲೆಲ್ಲ
ಮಣ್ಣು ಬಿದ್ದು ಬಾಯಿಗೆ
ನೆನಪುಕೊಡುವುದಾವು ಗೈವ
ದ್ರೋಹ ನಾಡತಾಯಿಗೆ

೮೯

ಪಾಮರರೆದುರು ವಂಡಿತನಂತೆ
ವಂಡಿತರೆದುರು ವಾಮರನಂತೆ
ನಡೆವುದೆ ' ಪಾಪಂಮಡಿರತ 'ನಂತೆ !
ಮನುಷ್ಯಬಾವಲಿ ಇದುವಂತೆ !

೯೦

' ಅಷಾಢಭೂತಿ 'ಗೆ ಮಕ್ಕಳು ಮೂವರೆ :
' ಸಮಯಾನುಸಾರಿ 'ಯೆ ಹಿರಿಯ ;
' ದಾಸಾನುದಾಸ ' ಮೇಣ್ ' ಅತಿವಿನೀತ 'ರುಗಳೆ
ಅವಳಿಜವಳಿಗಳು ಕಿರಿಯ

೯೧

' ಕುಳ್ಳು ಕುಂಬಳ ' ಹೆಸರಿಗುರಿಯಿತು
ಡೊಳ್ಳುರಾಯರ ಗಾಯವು.
' ಕುಬ್ಜ ಕೂಷ್ಮಾಂಡ 'ಕ್ಕೆ ಹಿರಿಹಿರಿ
ಹಿಗ್ಗಿ ತೇನೀ ಮಾಯವು !

೯೨

' ವೈಶುನ್ಯಜಿಹ್ವ 'ನಿವ ! ' ಕಾಂಸ್ಯಕರ್ಣ 'ನಿವ !
ಕಲ್ಪಿಸುವರಜನಿಗೂ ಹೊಳೆಯದವಗುಣವ !

೯೩

ಪಿತ 'ಶೂನ್ಯಶೀರ್ಷ' ! 'ಮೃತಬುದ್ಧಿ' ಮಾತೆ !
'ನೀತಾತ್ಮಕ'ರ ನಾನು-ಚ್ಛಾತ ಮೇಣ್ ಜಾತೆ !

೯೪

ಇದು ಭಾರಿ ಸೀರೆ !
ಇದ ಕೊಳಲು ಕೊಟ್ಟವರು-ಒಂದೆ ? ನೂರೆ ?
ಚೌಕಸಿಗೆ ಬಲಿಯಾಗಿ
ಕಾಸುಕಾಸನು ನೀಗಿ
ಇದ ಕೊಳಲು ಕೊಟ್ಟಿತ್ತೀ ಊರಿಗೂರೆ !

೯೫

ಹರ ಮಾರಾರಿ !
ಹರಿಯೊ ಮುರಾರಿ !
ಹರಿಹರಗೇಕೀ ಮಾರಾಮಾರಿ ?
ಹರಿ ಮನ್ಮಥನಾ ?
ಹರ ಮುರ ? ಹತನಾ ?
ಹರಿಹರಗೇಕೀ ವೈರದ ಕಥನ ?

೯೬

ವಿದ್ಯೆ ಕಲಿಯುವುದೇಕೆ ?
ಹೊಟ್ಟೆಗೆ ? ಬಟ್ಟೆಗೆ ?
ಮೇಣ್ ತನ್ನ, ತನ್ನವರ ಮೆರೆಸುತ್ತಿರುವುದಕೆ ?
ಅದೆ, ಕೇಳು, ಕಡೆಯಲ್ಲ ;
ತನ್ನದೊಂದೇ ಅಲ್ಲ ;
ತಾ ಕಂಡವರ ಹೊಟ್ಟೆ ಉರಿಸದಿರುವುದಕೆ !

೯೭

ಇಂಗ್ಲಿಷರು ಬರುವನಕ
 'ಮತ್ತು' ಬಂದಿರಲಿಲ್ಲ ನಮ್ಮವರಿಗೆ
 ಇಂದು ಮತ್ತೋ ಮತ್ತು
 ಸರ್ವರಿಗೂ ಹಳ್ಳಿಯಿಂದ ದಿಲ್ಲಿವರೆಗೆ

೯೮

'ಗಾಜುಗೊಂಬೆಯ ಮಗು ಮುರಿದುಗಿರಿದೀತು !
 ಬೆಲೆ ಹೆಚ್ಚು ! ಮೂರು ರೂಪಾಯಿ !
 ಮಗುವನಿಲ್ಲದರೂ ಕರೆದೊಯ್ಯಿ ! ಹೋಗೋ !
 ಎಂದಾಳ ಗದರಿದಳು ತಾಯಿ !

೯೯

ಹೊರಗೆ ಹೊರಟಿತು ಗಂಡು ಸಿಸಿಮ ಹೋಟೆಲು ಬಿಲ್ಲು
 ಮೂರುವರೆ ರೂಪಾಯಿ—ಮೂವರೇ ಜನಕೆ !
 ಮನೆಯಲುಳಿಯಿತು ಹೆಣ್ಣು ಆದಕೆ ಬೀಸುವ ಕಲ್ಲು ,
 ತಪ್ಪಿದರೆ ಒಲೆ, ಮುಸುರೆ, ಮೂರ, ಹಾರೆ, ಜನಕೆ !

೧೦೦

ಸಾಹಿತ್ಯಲೋಕದೊಳಗೇ ಎರಡೆ ಚಾತಿ :
 ಹಣ್ ಹೆರುವ ಮರನೆ ಕವಿ, ವಾಚಕನೆ ಸಾತಿ

